

SISU.

Artiklid.

Grau, K.: Advokatuuri õigusajaloolise arengu põhijooni Eestis. (Järg)	385
Kaznelson, V.: Välismaa seaduste rakendamine kohtute poolt	401
Ambur, P.: Märkmeid Autoriõiguse kaitse seaduse projekti kohta	410

Riigikohtu tegelus.

Kriminaalosalakond.

Kas prokuratuuril on õigus esitada kassatsioonprotesti Kohtukoja otsuse peale KKS § 611 lg. 2 või 3 eeskirjade rikku- mise pärast, kui Kohtukoda kinnitas ringkonnakohtu otsuse ja kui prokuratuur pole samas asjas esinenud apellatsioon- protestiga?	431
Kas pärijatel on õigus raiuda metsa, mis on vallakohtu poolt pärandi hoidmise korras üles kirjutatud ja erihoidjale hoiule antud?	432
Kes võib olla KrS § 362 ettenähtud süüteo subjektiks?	432

Advokatuuri õigusajaloolise arengu põhijooni Eestis.

K. Grau.

(Järg.)

V. Advokatuur Eesti Vabariigi ajal.

Eesti Ajutise Valitsuse otsusega 18. nov. 1918 ajutiste kohtute sisseseadmise üle (RT 1918, 1) kutsutakse ellu meie omariikluse ajal esimesed Eesti kohtuasutised — rahukohtud, rahukogud, ringkonnakohus ning Riigikohus. Sama seadusega aga kaotati ära vallakohtud ja ülemtalurahvakohtud. Ajutised kohtud alustasid oma tegevust kohtuministri sellekohase määruse põhjal 2. detsembril 1918. a. (RT 1918, 4) seaduste alusel, mis ühendatud Eesti ja Põhja-Liivimaa piirides kuni 24. okt. 1917 kehtivad olid, muudatustega, mis eeltähendatud Ajutise Valitsuse otsuses 18. nov. 1918. a. märgitud. Kõigis kohtutes tunnistatakse kohtupidamise keeleks eesti keel. Eesti Ajutise Valitsuse määruse põhjal 25. nov. 1918 määratakse kohtuministri korraldusel avatavatele kohtuasutistele ajutised tööpiirkonnad (RT 1918, 2) ning 30. nov. 1918 avaldatakse Riigi Teatajas nr. 3 Vabariigi Valitsuse otsuse järgi kohtuministri käsul nimetatud Vabariigi kohtunikude, prokuröride ja kohtu-uurijate nimed. Kuid kõigis neis ja teistes tol ajal ilmunud õigusemõistmise kohta käivates määrustes ja seadustes ei ole advokatuuri kohta ühtegi sõna kõneldud ega ka mingeid juhendeid antud advokaatide tegevuse suhtes nii asjaajamisel kohtutes kui ka advokatuuri siseelu korraldamisel. Novembrikuus 1918. a. algab täiesti omapärane ajastu meie advokatuuri ajaloos, kus vandeadvokaadid ja nende abid teotsesid ilma ühegi seadusliku järelevalveta, sest Peterburi vandeadvokaatide nõukogu järelevalvet ei olnud enam olemas ja okupatsiooniaegsete Saksa kohtute järelevalve kadus okupatsioonivalitsuse lahkumisega

meie maalt. Uut vandeadvokaatide nõukogu, millest kõneleb Vene Kohtuasutiste seadus, mis meil, nagu tähendatud, 18. novembril 1918 kehtima pandi, ei olnud aga veel moodustatud.

Selline omapärane oma suva järgi teotsemine ilma ühegi järelevalveorganita igauhel omal käel ja seadustega korraldamatult kestis üle 4 kuu, 14. aprillini 1919, mil „Riigi Teatajas“ nr. 24 avaldati esimene advokatuuri ellu puutuv määrus „Kohtuministeriumi ringkiri advokatide registreerimise asjus“ 10. aprillist 1919. a. Selles ringkirjas öeldakse, et „kõik vannutatud advokadid, nende abid kui ka eraadvokadid on kohustatud endid registreerida laskma kohalike rahukogude juures“. Ühtlasi oli sama ringkirja § 2 tähendatud, et „Vannutatud advokatidena registreerida võivad rahukogud nii endiseid veneaegseid vannutatud advokatisid kui ka nende abisid ja teisi isikuid kõrgema juridilise haridusega, kes vastavad K. A. S. § 354 nõuetele“. Samadel alustel talitasid rahukogud ka vandeadvokaatide abide suhtes ning vandeadvokaatide abidena võisid rahukogud eeltähendatud ringkirja § 3 põhjal registreerida endisi veneaegseid vandeadvokaatide abisid kui ka teisi kõrgema juriidilise haridusega isikuid. Registreerimisel pidid rahukogud ringkirja § 5 järgi ainult silmas pidama, et registreeritavad advokaadid vastaksid kõigile seaduse nõuetele ja et nad tarviliselt riigikeelt mõistaksid. Ka eraadvokaatide instituut jäeti endiselt püsima ning eraadvokaatidena võisid rahukogud registreerida neid isikuid, kes rahukogu juures sellekohase eksami sooritasid ja valdasid tarvilisel määral eesti keelt. Kuid KAS § 406^e põhjal võisid rahukogud vabastada eksami tegemisest, peale kõrgema haridusega isikute, ka ainult oma suva järgi veel neid, kellel endistes meie maa Vene kohtutes eraadvokaatide õigused olid.

Kõigilt registreeritud advokaatidelt võeti endise eeltähendatud vandetootuse alusel allkiri selles, et nad pühalikult töötavad Eesti Vabariigile ja oma ametikohustustele truud olla (§ 6). Registreeritud advokaatide nimed aga kuulusid ringkirja põhjal avaldamisele rahukogude poolt „Riigi Teatajas“, ära tähendades, et pärast 1. maid 1919 „on õigus Eesti Vabariigi kohtutes võõraid asju ajada ainult registreeritud advokatidel“.

Eeltoodust nähtub, et Kohtuministeriumi mainitud ring-

kirjaga olid endise Peterburi vandeadvokaatide nõukogu funktsioonid ja õigused vandeadvokaatide ja nende abide vastuvõtmise suhtes üle antud rahukogudele. Erilist tähelepanu väärrib aga see asjaolu, et vandeadvokaatidena registreeriti mitte üksnes endisi vandeadvokaate, vaid palju rohkem võetakse registreerimise teel rahukogu poolt vandeadvokaatide seisusse nende abisid ja „teisi isikuid kõrgema juridilise haridusega, kes vastavad K. A. S. § 354 nõuetele“.

See on ainuke juhtum advokatuuri ajaloos, kus vandeadvokaatide perre pääsevad isikud lihtregistreerimise kaudu kohtuvõimu — rahukogude — poolt. Õiguspoliitiliselt on aga selline seisukoht täiesti lubamatu. Ka peab tähendama, et Kohtuministeriumi mainitud ringkiri oli otseses vastuolus juba 18. nov. 1918 Eesti aj. val. poolt jõustatud Vene KAS nõuetele ning oli kehtima pandud KAS mõiste ja mõtte vastaselt, ilma et seadusandlikus korras oleks KAS vastavaid vandeadvokaatide ja nende abide kohta käivaid norme tühistatud või muudetud; nii kehtisid kaks teineteisele risti vastukäivat seadust korraga. See omapärane ja ainulaadiline revolutsioonijärgne vaimu kajastav korraldus Kohtuministeriumi ringkirja näol, asetades vandeadvokaatide vabakutse omavalitsuse ja korporatiivse korra tasemelt peaaegu kohtuametnikkude seisukohale, ei võinud loomulikult kui meie oludele ja eriti vannutatud advokaadi kutsele hoopis võõras ja vastuvõetamatu kauaks kehtima jääda. Juba 19. aprillil 1919 astub Ajutine Valitsus sammusid selleks, et kutsuda Eestis ellu vandeadvokaatide nõukogu. Sel otstarbel muudetakse meie oludele vastavalt Vene Kohtuasutiste seaduse üksikud paragraafid ja vandeadvokaatide nõukogu asutamiseks KAS § 358 ettenähtud vajalik vandeadvokaatide arv vähendatakse kahekümnelt kümnele (RT 1919, 27). Nagu sellest nähtub, oli vandeadvokaate meil tol ajal arvult veel alla kahekümne, millest oli tingitud ka seaduse muutmise. Kohe peale KAS vastava normi muutmist hakatakse eeltõid tegema vandeadvokaatide üldkoosoleku kokkukutsumiseks, et moodustada vandeadvokaatide nõukogu koosseis ja valida viimase liikmed. Selle tööga jõutakse lõpule juunikuus 1919. 14. juunil peetakse Tallinnas praeguse Kohtukoja ruumes esimene vandeadvokaatide üldkoosolek, millest Tallinna ringkonnakohus kuulutas KAS § 363 põhjal 28. juunil Riigi Teatajas nr. 41, et „14. juunil s. a. oli Eesti vabariigi vannutatud advokatide üleüldine

koosolek vannutatud advokatide nõukogu valimiseks ja et kohtu asut. sead. §§ 359—362 korras valiti nõukogu järgmises koosseisus: Esimees: Jaan Teemant, esimehe abi: Martin Hirsch. Liikmed: Tõnis Jürine, Voldemar Oldekop, Karl Parts ja Jaan Leesment.⁴⁰ Sellest ajast peale algab Eesti advokatuuri uus ajastu, kus vandeadvokaatide korporatsioon hakkab omavalitsusliku ühikuna neil põhialustel töötama, mis olid advokaadi vabakutse kohta ette nähtud endises Vene Kohtuasutiste seaduses. Siitpeale astuvad meie vandeadvokaadid oma abidega õigele arenemisteele.

Esimene Eestimaa Vannutatud Advokaatide Nõukogu koosolek peeti 28. juunil 1919, kus võeti vastu tingimused, mille põhjal tuleb vandeadvokaatide nõukogu vene- ja mitte-veneaegseid vandeadvokaatide abisid vandeadvokaatideks vastu võtta. Selleks loeti tarviliseks:

„§ 1. Nõuda soovijadelt dokumentidega kindlaks teha, et ülikool või vastava õigustega õpeasutus lõpetatud ja riigi eksam tehtud on.

§ 2. Sisseantavad palved peavad 3 soovitajade poolt kinnitatud olema (nende keskel võib ka patroon olla), et nemad teavad palujat kui vann. adv. seisule vastavat isikut. Soovitajad peavad tuntud isikud olema.

§ 3. Soovijad peavad selgeks tegema, et nendel nõutav 5 aastane stash on olemas, niisama ka ülesandma kui suur üleüldine soovijate poolt toimetatud nõudmiste ja süüteo asjade kui ka õiguste kaotamisega seotud süüteo asjade arv on: viimaste arv ei või mitte vähem kui 10 olla.

Mainitud teateid tõendavad patroonid oma allkirjadega. Patroonide äraolekul peavad seda kinnitama kolm teatud isikut, kellede seas võivad ka koosoleku protokoll punkt II § 2 nimetatud soovitajad olla.

Märkus: Soovijatelt, kellel 5 aastane stash 14. juuniks 1919 lõpenud on, ei nõuta 3 referadi pidamist, kuna aga teiselt, kellel stash peale mainitud tähtaega lõpeb, nõutakse nimetatud referadi pidamist.

Vann. Adv. abideks saamiseks peavad soovijad selle protokoll punkt II §§ 1 ja 2 määratud nõudmistele vastama⁴⁰.

⁴⁰ Vannutatud Advokaatide Nõukogu protokoll nr. 1.

Need kodukorra määrused olid aluseks advokatuuri edaspidiseks arenguks.

Et veneaegne vandetootus oma sisult meie nõuetele ei vastanud, siis tuli see seadusandlikul teel muuta, ning 24. sept. 1919 võeti seadusandliku delegatsiooni poolt vastu järgmine, meie oludele ja nõuetele vastav vandeadvokaatide vandeformel:

„Mina töotan ja vannun ustavaks jääda Eesti demokraatlikule vabariigile ning tema seaduslikule valitsusele ja oma südametunnistuse järele ausasti täita kõiki neid kohuseid, mis advokaadi amet mulle peale paneb, teades, et seadus ametikohuste rikkumist karistab“ (RT 1919, 73).

Nagu sellest nähtub, on usuline element vandetootusest välja jäetud, mis seni selles alati oli domineerinud.

1. jaanuariks 1920 oli meil registreeritud juba 43 vandeadvokaati ja 15 vandeadvokaadi abi. Peale Vabadussõda, millest väga paljud endised vandeadvokaadid ja nende abid osa võtsid, teenides tegevas sõjaväes ohvitseridena ja sõjaväeametnikkudena, asusid paljud uuesti advokatuuri alal töötama. Teiseks suurenes meie juristide pere iga aasta noorte õigusteadlastega, kes Tartu ülikooli õigusteaduskonna lõpetasid.

Silmas pidades, et ülikooli õigusteaduskonda sisseastumine piiramatult ja vaba oli, kasvas aasta-aastalt õigusteadlaste arv ning 1. jaan. 1924 oli Eestis vandeadvokaate 95 ja nende abisid 71. 1929. a. oli vandeadvokaate 124 ja abisid 238. Juba 1933. aasta 1. jaanuariks ulatub meie advokatuuris vandeadvokaatide arv 231-le ja nende abide arv 280-le⁴¹.

Silmas pidades vandeadvokaatide ja nende abide arvu kiiret suurenemist, mis võimaldas küllaldaselt meie rahva õigusliku elu nõudeid rahuldada, osutus sellises seisukorras ülearuseks eraadvokaatide kui mittejuristide edaspidine juurdevool. Selle küsimuse lahendamiseks võeti Riigikogu poolt 20. nov. 1924 vastu seadus eraadvokaatide kohta, milles tähendatakse, et „K. A. S. §§ 406¹ ja järgm. nimetatud tunnistused võõraste asjade ajamiseks enam välja ei anta isikutele, kellel seesuguseid tunnistusi pole käesoleva sea-

⁴¹ Eesti Vabariigi Vannutatud Advokaatide Nõukogu 1932. a. aruanne, lk. 12.

duse maksmahakkamisel. Eraadvokaadid, kellel nimetatud tunnistused olemas, võivad edaspidi ainult rahukogudelt harilikus korras luba saada võõraste asjade ajamiseks“ (RT 1924, 141/142). Selle seadusega oli eraadvokaatide instituut, mis 1889. a. meie maale toodi, kadumisele määratud, et seega tulevikus advokatuuri pere ühtlasele teaduslikule ja õiguslikule tasemele viia, mis vajalik õiguslikus riigis kohtumõistmisel, kus advokatuur ja prokuratuur peavad ühel hariduslikul tasemel seisma.

Vannutatud Advokaatide Nõukogu oma algpäevist peale, asudes loova töö juurde advokatuuri elunähtuste korraldamisel, luges oma tähtsamaks ülesandeks noorte advokaatide kutse-eesilist kasvatust ja haridusliku taseme tõstmist nende tegevuse alal, et seega meie advokatuuri oma kutse kõrgusel hoida. Nende sihtide saavutamiseks pani nõukogu suurimat rõhku vandeadvokaatide abide ettevalmistamisele advokaadikutsele. Selleks otsustas Vannutatud Advokaatide Nõukogu oma koosolekul 19. jaan. 1927 üldkoosolekule esitada nõukogule ülesandeks teha ellu kutsuda Tallinnas ja mujal vandeadvokaatide abide juriidilised konverentsid niisugusel kujul, nagu nad Peterburi nõukogu juures teotsesid. See nõukogu ettepanek võeti vandeadvokaatide üldkoosolekul 27. jaan. 1927 ühel häälel vastu. Tuginedes selle üldkoosoleku otsusele pani nõukogu vandeadvokaatide abide juriidiliste konverentside suhtes vastava kodukorra kehtima, mille alusel juriidiliste konverentside ülesandeks loeti arendada vandeadvokaatide abide ettevalmistust nende professionaalseks tegevuseks⁴².

Konverentside tegevus väljendus juriidiliste referaatide lugemises, vaidlustes, aruannete ettekandmises jne. Referaatide ja aruannete aineks võis olla peale tsiviil- ja kriminaalõigusesse ja -protsessi puutuvate küsimuste: a) vanade kohtuasjade läbivaatamine nõudja, kostja, süüdistaja ja kaitseja osade ärajaotamisega; b) aruanded toimetuses olevate kohtuasjade üle, millede arutamine soovitatud konverentsi juhataja poolt; c) avaliku õiguse küsimused; d) advokaatide ellu puutuvad küsimused; e) Riigikogule esitatud seaduseelnõude läbivaatamine; f) kassatsioonipraktika ja teised sellised küsimused. Konverentsid, mis tarbe korral jagunesid gruppidesse, töö-

tasid iga aasta selleks valitud juhatajate juhatusel, kes ka konverentsi päevakorra koostas ja konverentsid kokku kutsus sellekohaste eeskirjade järgi. Osavõtmine konverentside töödest loeti sunduslikuks kõigile vandeadvokaatide abidele, kusjuures abid, kes elasid konverentsi või grupi asukohas, kohustatud olid esimese kolme aasta kestel, arvates abiks vastuvõtmise päevast, vähemalt kaks aastat grupi või konverentsi tööst osa võtma, kuna abid, kes mujal elasid, pidid vähemalt 8 korda konverentsi või grupi istungeist osa võtma, kui selleks ei olnud nõukogu vastava otsuse põhjal erandit tehtud.

Ülaltähendatud aja kestel oli iga vandeadvokaadi abi kohustatud vähemalt kolm referaati koostama, nad kirjalikult esitama ja suuliselt ette kandma, kusjuures referaatide sisu teeside näol resümeeritud pidi olema.

Nõukogu sellekohase järelepärimise peale pidid abid nõukogule hiljemalt iga aasta 1. märtsiks teatama, missuguse konverentsi või grupi tööst nemad osa võtta soovivad. Konverentsi või grupi juhataja juhatas vaidlusi ja avaldas peetud ettekannete kui ka kirjalikkude tööde kohta oma arvamusi ja märkusi. Ühtlasi otsustas tema, kas ettekantud referaat küllaldaseks ja rahuldavaks tuleb lugeda. Iga aasta 15. jaanuariks pidid konverentsi või grupi juhatajad nõukogule tegevuse aruande esitama.

Sellised konverentsid töötasid: Tallinnas — tsiviil- ja kriminaalgrupp, Tartus — tsiviil- ja kriminaalgrupp, Rakveres, Viljandis ja Pärnus. Nende konverentside töödest, milles käesoleva kirjutise autoril Tartus isiklikult juhatajana algusest peale töötada tuli, võeti suurema enamiku abide poolt hoolsalt ja tõsiselt osa ning palju referaate oli sisukalt koostatud. Kuid ei saa ka siinkohal tähendamata jätta, et mitmed abidest vastupidisel seisukohal asusid ja ülesannetesse pealiskaudselt suhtusid, mis esile kutsus nurinat ja küsimuse, kas ei tuleks referaatide asemel vastavad eksamid abide teadmiste kontrollimiseks sisse seada. Eelmainitud konverentside kodukorda täiendatakse hiljemini vandeadvokaatide üldkoosoleku poolt 23. veebruaril 1928 selles mõttes, et kolm referaati, mis abid olid kohustatud esitama ja ette kandma staaži kolme esimese aasta kestel, nende poolt esitataks niisuguses järjekorras, et iga aasta üks referaat ette

⁴² E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1927. a. Aruanne, lk. 79 jj,

kantakse⁴³. Et abid oma kohustusi aga korralikult täidaksid, pidas üldkoosolek 1935. a. vajalikuks sisekorra reegleid muuta ja nõuda, et vandeadvokaatide abid on kohustatud konverentside kohta käivates kodukorra määrustes ettenähtud referaate ette kandma ja et vandeadvokaatide abid, kes ilma vabandavate põhjusteta osa ei ole võtnud juriidilistest konverentsidest või ei ole ette kandnud neilt nõutavaid referaate, kustutatakse vandeadvokaatide abide nimekirjast⁴⁴. Nii siis pandi kõhutama küllalt karm sanktsioon juriidiliste konverentside kodukorra vastu eksijate suhtes. Samu sihte taotelles, et abidele võimaldada staaži kestel praktilises töös omandada vandeadvokaadi kutseks tarvilisi kogemusi ja vilumust, pöördus nõukogu vandeadvokaatide üldkoosoleku ülesandel 27. jaanuarist 1927 kohtuministri poole soovivaldusega, et KAS täiendataks selles mõttes, et kohtute esimeestele õigus antaks kaitsejaks määrata rahukogu esimeses astmes ja sõjaringkonnakohtus ka vandeadvokaatide abisid, kes vähemalt kaks aastat niisugustena tegevad on olnud, Kohtupalatis aga vandeadvokaadi abisid, kes vähemalt kolm aastat tegevad olnud. Samuti õigus anda Vannutatud Advokaatide Nõukogule vaesusõiguse korral panna võõraste asjade ajamist rahukogu I astmes ja Kohtupalatis vandeadvokaatide abidele, kellel on neis kohtutes asjaajamise õigus⁴⁵. See nõukogu soov seadusandlikul teel millegi pärast rahuldumist ei leidnud, küll aga leidis praksises see õigustatud nõue kohaldamist seeläbi, et vandeadvokaadid sageli neile määratud kaitsed andsid üle abidele, kellele arv tol ajal suurt kasvu näitas ning juba 157 ületas.

Peab tähendama, et noorte ettevalmistamise ja kasvatamise tööle otse halvavat mõju avaldas tol ajal advokatuuri ülemäära kiire arvuline kasv, mis kaasa tõi tööpuuduse ja seega ainelise kitsikuse, lubamatu võistluse ning sellega seoses olevad väärnähtused, mis kõik ähvardas advokatuuri maha kiskuda sellelt kõrgelt tasemelt, millel tema seni oli püsinud. Siin ei võinud nõukogu pealtvaataja ossa jääda. Et sellisest pahest üle saada, tuli vastavaid samme astuda. Vandeadvokaatide üldkoosolekul 1927. a. võeti see küsimus

tõsisele arutamisele, kusjuures nõukogule ülesandeks tehti kohtuministri poole pöörduda, et KAS ettenähtud *numerus clausus*'e kindlaksmääramise kord muudetakse ja painduvaks tehtaks seadusandlikul teel.

Et sellele õigustatud soovile valitsuse poolt vastu ei tulnud, siis tuli eeltähendatud hädaohu vähendamiseks teisi abinõusid leida, mis olid lubatud kodukorra näol ellu viia. Kui seni oli igal vandeadvokaadil õigus piiramatult arvulisi abisid võtta, kelledest mõni üksik patrooni juures töötas, enamik aga teotses iseseisvalt, ilma patrooni järelevalveta, siis vandeadvokaatide üldkoosolek 23. veebruaril 1928 otsustas ühel häälel piirata vandeadvokaadi abide arvu üksiku patrooni juures kahega, et oleks kindlustatud tegelik järelevalve iga üksiku abilise tegevuse järele. Seepärast otsustas üldkoosolek lubada edaspidi vandeadvokaatidel abisid vastu võtta ainult tingimusel, et viimased kolme aasta jooksul faktiliselt töötaksid oma patrooni kontoris tema tegeliku järelevalve all ja ajaksid kohtutes üksnes neid asju, mis patrooni poolt on nendele antud⁴⁶. Järelevalve nende kodukorra nõuete täitmise suhtes pandi nõukogule. Kõik need 23. veebruaril 1928 üldkoosoleku poolt vastuvõetud põhialused asetati pärastpoole vandeadvokaatide üldkoosolekul 19. märtsil 1930 vastuvõetud sisekorra reeglite⁴⁷ § 1-sse ja § 2-sse, ära tähendades, et vande-

⁴⁶ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1928. a. Aruanne, lk. 6 jj.

⁴⁷ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1930. aasta Aruanne, lk. 8 jj. Vandeadvokaatide üldkoosolekul 19. märtsil 1930 vastuvõetud sisekorra reeglid.

§ 1. Vannutatud advokaatide abid asuvad vannutatud advokaadi juures ettevalmistamiseks viieaastase staaži vältusel vannutatud advokaadi kutsele. Et oleks kindlustatud selle ettevalmistuse saamine ja patrooni tegelik järelevalve tema abide tegevuse üle, on abide arv iga patrooni juures piiratud kahega.

§ 2. Staaži esimese kolme aasta kestel peavad vannutatud advokaadi abid faktiliselt töötama oma patroonide kontoreis nende tegelikul järelevalvel ja ajama kohtutes üksnes neid asju, mis patroon neile ajamiseks on andnud. Staaži viimase kahe aasta kestes peavad vannutatud advokaadi abid kohtupraktika alal teotsema patrooni tegelikul järelevalvel. Vannutatud advokaadid ja nende abid on kohustatud viibimata Nõukogule teatama asettleidnud muudatustest nende kui patrooni ja abi ülaletähendatud vahekorras. Vannutatud advokaadi abid, kes loobunud staaži esimese kolme aasta kestel praktilisest töötamisest patrooni kontoris või staaži viimase kahe aasta kestel teotsemisest kohtupraktika alal, kustutatakse Nõukogu poolt vannutatud advokaatide abide nimekirjast.

⁴³ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1928. a. Aruanne, lk. 8.

⁴⁴ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1931. a. Aruanne, lk. 9.

⁴⁵ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1927. a. Aruanne, lk. 88 jj.

advokaadi abid, kes loobuvad staaži kolme aasta kestel praktilisest töötamisest patrooni kontoris või staaži viimase kahe aasta kestel teotsemisest kohtupraktika alal, kustutatakse nõukogu poolt vandeadvokaadi abide nimekirjast. Peale selle nõutakse vandeadvokaadi abidelt mainitud sisekorra reeglite järgi, et nad staaži kestel esineksid kaitsejatena üldkohtutes vähemalt 10 kriminaalasjas ja oma referaadid korrapäraselt ette kannaksid (Sisekorra reeglite § 3). Ka olid vandeadvokaadi abid kohustatud pidama korras nende poolt aetavate asjade raamatut ja viimasesse õigel ajal sisse kandma kõik andmed, mis sinna äratähendamisele kuuluvad, ning sellest vajaliku ära kirja nõukogule esitama. Selle mittetäitmisel võis nõukogu neid vandeadvokaadi abide nimekirjast kustutada.

Seni ei olnud nõuet, et vandeadvokaadi abid peale viieaastase staaži möödumist astuksid kohe vastavaid samme selleks, et neid vandeadvokaadiks vastu võetaks. Seetõttu leidis vandeadvokaadi abide hulgas abisid, kes olid isegi üle kümne aasta abina teotsenud. Selle väärnähtuse kõrvaldamiseks loeti mainitud sisereeglite § 5 alusel vajalikuks, et mitte hiljem kui kolme kuu jooksul pärast staaži viienda aasta möödumist on vandeadvokaadi abid kohustatud nõukogule esitama palve vandeadvokaadiks vastuvõtmise üle, lisades selle juurde kõik vajalikud dokumendid. Kes aga mõjuvaid põhjusil ei olnud suutnud staaži viie aasta kestel täita kõiki vandeadvokaadiks vastuvõtmiseks tarvilikke nõudeid, pidid samal ajal esitama palve nõukogule staaži pikendamiseks. Ka nõuti üldreeglina, et vandeadvokaadi abil ei või olla teist asukohta, kui nende patroonidel. Kuid vandeadvokaadi abidel, kes staaži kahe viimase aasta kestel teotsevad kohtupraktika alal patrooni järelevalvel, on lubatud nõukogu sellekohasel loal endale valida asukohta väljaspool patrooni asukohta (Sisekorra reegli § 8).

Sisekorra reeglite § 9 alusel olid vandeadvokaadid ja nende abid kohustatud igast oma asukoha muutmisest viibimata nõukogule teatama. Selle määruse mittetäitmisel võisid vandeadvokaadid ja nende abid nimekirjast kustutatud saada.

Ka olid vandeadvokaatide ja nende abide maksukohustused nõukogu suhtes lähemalt reguleeritud eeltähendatud sisekorras. Kõik sellised vandeadvokaatide üldkoosoleku ja nõukogu poolt kehtima pandud korraldused olid vajalikud,

et neid puudusi ja lünki täita, mis leidsid Vene KAS-s ning et seeläbi võimaldada advokatuuri siseelu korras hoida ja selle üle vajalikku järelevalvet teostada. Selles suunas advokatuuri elunõuete vajaduste rahuldamiseks tehti 1930. a. sisekorra reeglites veel pärastpoole mõningaid olulisi muudatusi ja täiendusi.

Et vandeadvokaatide ja nende abide suurt juurdekasvu pidurdada (1933. a. oli vandeadvokaate 213, abisid 280), võeti vandeadvokaatide üldkoosolekul 20. aprillil 1933 vastu olulised sisekorra reeglite muudatused ja täiendused⁴⁸. Selleks, et oleks abidel kindlustatud vandeadvokaadi kutsele ettevalmistuse saamine ja patroonil tegelik järelevalve tema abide tegevuse üle, piirati abide arvu kahe asemel iga patrooni juures ühega. Ainult nõukogu erilisel loal võis seda arvu suurendada kaheni (§ 1). Teiseks võis nõukogu üldse „keelduda lubamast vann. advokaadile võtta oma juurde abilis kolme esimese aasta kestel“ pääle vann. advokaadiks vastuvõtmise, kui vannutatud advokaadi ajada olevate asjade arv ei võimalda tarvilist ettevalmistuse saamist“ (§ 1a). See kodukorra määrus, nagu pärast selgus, osutus suureks takistavaks teguriks advokatuuri juurdekasvu suurenemisel kui ka abide kutselisel ettevalmistamisel, sest nüüdsest peale ei lubatud abi võtta igal noorel vandeadvokaadil, kel endal veel sageli vajalised kogemused ja vilumus kutse alal puudusid ja alles iseseisvalt teotsema asus, kellel seega ka küllaldast võimalust polnud abile tarvilikul määral tööd anda ja teda kutseliselt ette valmistada.

Need põhinõuded jäid püsima ka vandeadvokaatide üldkoosolekul 10. aprillil 1935 vastuvõetud sisekorra reeglite muutmisel, kus veel kord kindlakujuliselt väljendatakse, et „ükski vannutatud advokaat ei või endale võtta rohkem kui ühe abi“ (§ 1)⁴⁹.

Peale vaimsesse ellu puutuvate küsimuste tuli nõukogul, peakoosoleku ülesandel, vandeadvokaatide ja nende abide puhtmajanduslikke küsimusi kodukorraga lahendada. Nii nõuti 1933. aastal vastuvõetud sisekorra reeglite täienduse § 10 põhjal⁵⁰, et iga vandeadvokaat ja tema abi, kui nad

⁴⁸ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1933. a. Aruanne, lk. 10.

⁴⁹ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1935. a. Aruanne, lk. 7 jj.

⁵⁰ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1933. a. Aruanne, lk. 10.

maksuraskustesse olid sattunud, on kohustatud andma nõukogule täpse seletuse oma majanduslikkude raskuste tekkimise põhjustest, sest oli ilmsiks tulnud väärnähtus, et mõned kolleegidest olid kriisiajastul maksujõuetuks jäänud ega suutnud enam oma kohustusi täita. Selline ebasoovitav nähtus mõjus halvavalt advokatuuri heale nimele ning nõukogu pidi siin teatavaid vastuabinõusid tarvitusele võtma. Ka tuli sisekorra reeglite täienduse alusel lahendada seisukoht, mis tekkis vandeadvokaatide ja nende abide surma puhul või raske haiguse korral nende tegevuses, kus neil võimatuks osutus advokaadi kohuseid täita. Selles suhtes andis vandeadvokaatide üldkoosolek 11. aprillil 1934 sisekorra reegleid täiendades (§ 11—13) nõukogule õiguse vajaduse korral neile määrata asjade korraldajaid vandeadvokaatide või nende abide hulgast, ühtlasi ära määrates juhendid, mille järgi asjade korraldajad peavad nendele pandud ülesannete täitmisel toimima⁵¹.

Nõukogu algatusel asutati 1929. aastal vandeadvokaatide ja nende abide abiandmise selts „Advokaatide omaabi“, mille ülesandeks oli oma liikmetele ja nende perekondadele abiandmine õnnetusjuhtumite, haiguste, invaliidsuse, vanaduse ja surma puhul. Seltsi liikmeteks võivad olla vandeadvokaadid ja nende abid.

Üheks suurimaks ja raskeimaks ülesandeks oli nõukogul suurearvulise vandeadvokaatide ja nende abide pere üle järelevalve teostamine kutse-eeetika alal, et kõik ametivennad oma kohuste täitmisel seaduste ja sisekorra reeglite nõuete kohaselt toimiksid, kuid mainitud määruste ja normide vastu eksijad aga korrale kutsutaks ja distsiplinaarkorras karistataks. Vaadates nõukogu istungite protokolle ja iga-aastasi aruandeid näeme, et suurema osa oma tööst on nõukogu pühendanud just vandeadvokaatide ja nende abide distsiplinaarasjade lahendamisele ja otsustamisele, määrates süüdlastele karistusi, vastavalt nende eksimusele, noomitusest kuni seisusest väljaheitmiseni.

Töörohkest arvesse võttes suurendas 3. IV 1935 vandeadvokaatide üldkoosolek nõukogu liikmete arvu 6-lt 8-le. Töökülluse tõttu, mis oli tingitud advokaatide arvu alalisest

⁵¹ E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1934. a. Aruanne, lk. 9.

suurenemisest, tekkis Tartus kui suuremas keskses vajadus organi järele, mis vandeadvokaatide seisust koha peal korraldaks. Vannutatud Advokaatide Nõukogu oma koosolekul 7. nov. 1927 otsustas avada 1. jaanuarist 1928 Tartus Vannutatud Advokaatide Nõukogu osakonna koosseisuga; esimees, abiesimees ja kolm liiget, mille alla kuuluvateks arvati 1. jaanuarist 1928 kõik Tartu-Võru Rahukogu ringkonnas asuvad vandeadvokaadid ja nende abid, ning nende suhtes nõukogu Tartu osakonnale üle anda järgmised õigused ja kohused⁵²:

„1) Palvete vastuvõtmine isikuilt, kes soovivad astuda vannutatud advokaadi abiks, ja nende palvete otsustamine, selle kitsendusega, et Nõukogu Tartu osakonna otsused, mille järel vastuvõtmine tagasi lükatakse mittevormilistel põhjustel, kuuluvad Nõukogu kinnitamisele;

2) palvete vastuvõtmine isikuilt, kes soovivad vannutatud advokaadiks astuda, nende kohta kuulutuste avaldamine, soovitatatelt ja muul teel teadete kogumine j. n. e., ning ettepanekute tegemine Nõukogule palvete rahuldamise või mitte-rahuldamise kohta;

3) vannutatud advokaadi abide tegevuse peale antud kaebtuste läbivaatamine ja otsustamine, selle kitsendusega, et Nõukogu Tartu osakonna otsused, mille järele süüdlastele on määratud K. As. S. §§ 368 pp. 3, 4 ja 5 ettenähtud distsiplinaarkaristused, kuuluvad Nõukogu kinnitamisele;

4) järelevalve vannutatud advokaatide ja nende abide tegevuse üle, nagu see K. As. S. § 367 p. 2 ette nähtud,

5) kaebtuste vastuvõtmine vannutatud advokaatide tegevuse peale, nende puhul seletuse nõudmine, tõenduste kogumine ja Nõukogule motiveeritud ettepanekute tegemine;

6) K. As. S. § 367 p. 3 ettenähtud tunnistuste väljaandmine vannutatud advokaadi abidele;

7) K. As. S. § 367 pp. 4, 5, 6 ja 7 ettenähtud õigused ja kohused vannutatud advokaatide ja nende abide suhtes;

8) K. As. S. § 367 p. 8 ettenähtud õigus, vannutatud advokaadi abide suhtes sama kitsendusega, mis eelmises p. 3

⁵² E. V. Vann. Adv. Nõukogu 1927. a. Aruanne, lk. 76 jj.

tähendatud, ja vannutatud advokaatide suhtes neis piirides, nagu see eelmises p. 5 ära tähendatud;

9) vannutatud advokaadi abide konverentside korraldamine ja neist osavõtjatele selle osavõtmise arvestamine.“

Vannutatud advokaatide Nõukogu Tartu osakond töötas suure hoolega tema peale pandud kohuste täitmisel, püüdes siiralt tema kätte usaldatud ülesandeid teostada nii kutse- lise eetika järelevalve teostamisel ja distsiplinaarasjade otsustamisel kui ka abide kutselisel ettevalmistamisel. Seega osutus Tartu osakonna tegevus suureks abiks Vannutatud Advokaatide Nõukogule kõigi tema eelmainitud ülesannete täitmisel, eriti aga distsiplinaarasjades temale antud kaebuste läbivaatamisel ja otsustamisel. Selline viljakas koostöö nõukogu ja Tartu osakonna vahel kestis üle kümne aasta, kuni endise KAS põhjal teotseva Vannutatud Advokaatide Nõukogu tegevuse lõpuni, mis tingitud oli riikliku sisekorra muutmistest.

Meie riikliku sisekorra põhjaliku muutmise tõttu 1935. a. kahekojalise rahvaesinduse loomise puhul leiti vajalikuks organiseerida üleriiklikud kutsekojad. Need poliitilised voolud ei jätnud mõju avaldamata ka advokatuuri korraldusele.

Vabariigi Valitsuse ja Kohtuministeeriumi poolt leiti vajalikuks ka Vannutatud Advokaatide Nõukogu reorganiseerida neil alustel, mis teataval määral sarnanesid teiste tol ajal ellukutsutud kutsekodadega. Kõige selle juures oli advokatuuri-seaduse kava koostamisel peamiselt arvestatud seni meie juures kehtivas KAS-s äratähendatud advokatuuri kohta käivaid norme ja samuti ka eelmainitud vandeadvokaatide sisekorra reegleid. Ühtlasi oli aga ka silmas peetud osalt neid uusi voole ja põhimõtteid, mis olid omaks võetud Lätis, Leedus, Poolas ja veel teistes uute advokatuuriseaduste koostamisel. Viimaste mõju arvele tuleb kirjutada just kõrvalekaldu- mised vanadest, senikehtinud põhialustest.

1936. aastal andis Kohtuministeerium oma töö tulemusena trükitult „Advokatuuri korralduse seadusekava“ välja, saates selle ka Vannutatud Advokaatide Nõukogule läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks. Sellest seaduskavast nähtub, et advokatuur oli omavalitsusliku organisatsioonina püsima jäetud, kuid peale üldkoosoleku, nõukogu ja revisjonikomis-

joni olid uute advokatuuri organitena ette nähtud distsiplinaarkohus ja katsekomisjon.

Äsjamainitud seaduskava § 42, 46—49 ja 65 mõtte kohaselt kitsendati advokatuuri õigusi ja vabadusi suurel määral ning tehti tunduvalt sõltuvaks riigi administratiivvõimu esindavatest kohtuministrist ja riigivanemast. Seega oleks siis piiratud senist advokatuuri omavalitsust selles mõttes, et üldkoosoleku poolt valitud nõukogu, revisjonikomisjoni ja distsiplinaarkohtu liikmed kinnitab ametisse kava § 42, 46, 47 alusel kohtuminister, ja teiseks, et kohtuministri poolt ametisse kinnitatud liikmete hulgast riigivanem määrab nõukogu esimehe (§ 49), kes kava § 60 põhjal esindab advokatuuri, advokatuuri nõukogu ja juhatust, juhhib viimaste tööd ja juhatab nende koosolekuid. Distsiplinaarkohus oleks aga koosnenud kava § 63 järgi viiest liikmest ja nimelt kolmest advokatuuri üldkoosoleku poolt valitud esindajast ja kahest Tallinna Ringkonnakohtu üldkoosoleku poolt valitud ringkonnakohtuliikmest. Järelikult taheti sellega tunduval määral Leedu ja Poola advokatuuriseaduste eeskujul ka meie advokatuuri vabale elukutsele riigi administratiivvõimust sõltuva ametkonna värving anda.

Sellistele põhimõttelistele kaugeleulatuvatele muudatustele, mis meil advokatuuri oleks hoopis uuele ja temale vastuvõtmatule seisukohale asetanud, astus vastu Vannutatud Advokaatide Nõukogu ühes Tartu osakonnaga, toetatuna üksmeelselt kogu advokaatide pere poolt, ning väitis oma seletuskirjas kava suhtes kohtuministrile, et neid muudatusi ei või nõukogu pooldada järgmistel kaalutlustel:

„Praegune advokatuuri omavalitsus on loodud 1864. a. kohtutesadusega ja on püsinud tänini muutmatul kujul, vaatamata mitmesugustele poliitilistele vooludele ja ajaloolistele sündmustele, mis leidnud aset selle ajavahemiku vältel. Nõukogul on teadmata põhjused, mis olnud mõõduandvad kava koostamisel seni säilinud advokatuuri omavalitsuse piiramiseks, kuid nõukogu arvab, et advokatuur kui niisugune ja tema organid — üldkoosolek ja nõukogu — kes on oma parema arusaamise järele ja täieliku asjalikkusega püüdnud korraldada ja arendada advokatuuri kutsealast elu ja selle väärilikkust, pole ära teeninud seda umbusaldust oma võimetele tegutseda ka tulevikus samas puhtomavalitsuslikes kor-

ras. Seepärast nõukogu püsib täie veendumusega seisukohal, et advokatuuri praeguse omavalitsuse säilitamine oleks paremaks kindlustuseks advokatuuri ja tema organite rahuliseks tööks advokatuuri paremuse poole arendamisel ja selle töö väärikamaks kooskõlastamiseks kohtute ja teiste riigiasutuste tööga.“

Neist kaalutlusist lähtudes pooldas nõukogu, et üldkoosoleku võimupiiri kuuluks advokatuuri nõukogu, esimehe, abiesimehe ja liikmete ning revisjonikomisjoni valimine, kuna kõik distsiplinaar kohtu liikmed oleksid valitavad advokatuuri nõukogu poolt.

Selles nõukogu poolt kohtuministrile esitatud märgukirjas juhiti veel paljudele teistele, rohkem seadustehnilist iseloomu kandvatele asjaoludele ministri tähelepanu.

Hilisematel Advokatuuri seaduse eelnõu arutlemistel Vabariigi Valitsuses, millest ka advokatuuride esindajad osa võtsid, leidsid Vannutatud Advokaatide Nõukogu poolt ette toodud vastuväited Vabariigi Valitsuse poolt tähelepanu ning võeti arvesse, mille tõttu eespoolmainitud, advokatuuri õigusi kitsendavad normid Advokatuuri seadusest välja jäeti.

Uues Advokatuuri seaduses jäeti endised vandeadvokaadi seisuse kui vabakutse põhialused püsima. Uue seaduse elluviimisega 1938. aastal lõpetas Vannutatud Advokaatide Nõukogu endistel alustel ja võimupiirides oma tegevuse, koosseisus: esimees A. Maurer, abiesimees V. Johanson ning liikmed K. Baars, E. Eek, R. Eliaser, K. Grau, N. Kruuse ja A. Peet, samuti ka Vann. Adv. Nõukogu Tartu osakond, koosseisus: esimees F. Karlson, abiesimees J. Ostrat, ning liikmed K. Grau, J. Kriisa ja H. Naaris, sest uues Advokatuuri seaduses ei olnud osakondi ette nähtud, sest need ei mahtunud enam uue Advokatuuriseaduse süsteemi.

Aga ka praegukehtiv Advokatuuri seadus pakub küllalt avaraid võimalusi selleks, et meie advokatuur oma teadmistes ja kutse-eetikas endiselt kõrgel tasemel püsiks ja vanas vabas vaimus areneks ning et vandeadvokaadid ja nende abid, seistes ühiskondlikus teenistuses, varustatuna tõelise ja sügava autundega ning vajalikkude teadmistega oma kutse alal, ka tulevikus oleksid vana rooma juristi Quintilianuse sõnade järgi: *vir bonus, dicendi peritus*.

(Lõpp.)